

Nosni obročki za bika.

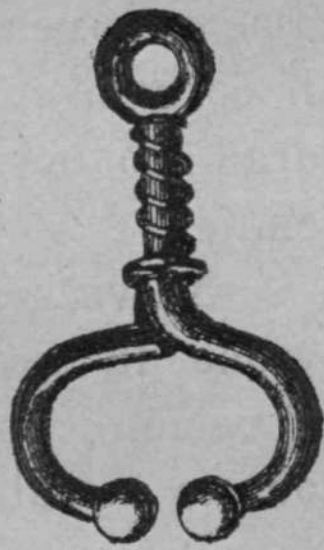
Mnogokrat smo v tem listu pisali o napakah, katere delajo živinorejci, ko vzrejajo goved, in poudarjali smo posebno jako pomanjkljivo oskrbovanje bikov. Bik dela najlepša teleta od tretjega do šestega leta, pa ne pri nas, ampak po deželah, koder znajo z biki ravnati. Pri nas rabimo za pleme dvoletne in triletna bika, štiri-letne pa dajemo mesarju. Zakaj? Zato ker so naši biki v četrtem letu uže pretežki, preleni in prehudi. Kdo je pa temu kriv? Kmetovalec sam, ker prične prezgodaj rabiti bika, ker mu ne dovoljuje prostega kretanja ali dela v svežem zraku in ker ga presilno rabi za pleme. Nasledek takemu ravnanju je, da se bik neprimerno debeli, poleni in izgubi vso moč v zadnjih nogah, ter vsled tega podira krave, kadar jih plemeni, k tlom. Dober bik, če je še tako velik, mora biti čil in ne sme najmanjše krave podreti. Kako pa vzredimo take dobre bika? Take bika vzredimo, ako jim sosebno dajemo mnogo prilike, da se gibljejo v svežem zraku, če jih primerno krmimo ter jih šele konci drugega leta pričnemo rabiti za pleme. Takega bika ohranimo potem pri dobri moči, ako ga ne zlorabimo s prevečkratnim plogenjem in mu dajemo vsak čas priliko pregibati se pod milim nebom. To pa tako, če priredimo biku ograjen prostor, koder se more preletavati, ali pa ga rabimo za delo, kar je še najboljša. Sedaj pa poreče ta in on: kedo

Podoba 38

Podoba 39.

Podoba 40.

naj pa napreza hudega bika? Ako z živaljo uže z mlado lepo ravnamo, ni nikdar huda. Vendar pa zaradi varnosti in da ga sploh laže rabimo, denimo biku v nos obroček in potem lahko delamo z njim, kar hočemo. Ako ima tak obroček, vodi ga lahko vsak otrok, in če ga priprežemo k staremu volu, nauči se kmalu voziti. Bik, ki je vsak dan eno uro uprežen, ki ga primerno dobro krmimo in ki nima na leto več nego 100 krav ubrežiti, sposoben bode za pleme do osmega leta in delal bode od tretjega leta nadalje toliko lepša teleta, kolikor starejši bode.

Zatorej, živinorejci, poslušajte ta nasvet in devajte bikom take obročke v nos. Ti obročki so različni. Podoba 38. kaže obroček, ki se narazen snema, da ima podobo črke S, potem se z enim koncem (ki je šilast in oster) vtakne skozi nos po znanem načinu zopet skupaj sklence, na sklepu z vijakom (šravfom) pritrdi potem vijak odlomi. Tak obroček stoji 60 kr. do 1 gld 20 kr.

Podoba 39. kaže druge vrste obroček. Na podobi je obroček odprt. Šilasti konec se vtakne skozi nos,

obroček se skupaj stisne, vzmet zaskoči ter obroček skupaj drži. Ta obroček stoji 1 gld. 12 kr. do 1 gld. 50 kr.

Podoba 40. kaže ameriške kleščice, s katerimi se biki vodijo. Te kleščice je lahko biku dajati v nos, in kadar treba tudi iz njega vzeti. Kroglicji pridete namreč v nos, vzmet pa klešče tako skupaj drži, da ne morejo iz nosa pasti. Te klešče stoje 50 kr.

Take obročke in klešče prodaja Franc Schön na Dunaji (Wien, II. Praterstrasse 78).

Omenjamo, da morajo na Virtemberškem vsi licencirani biki imeti obročke v nosu, in bik, ki nima takega obročka niti premije ne dobi na razstavi.

Zavarovanje proti toči.

Lani je po mnogih krajih sekala strašna toča ter naredila veliko škode. Kmetovalca zadeva takšna nesreča tem bolj, ker si nima s čim pomagati. Edino upanje v prihodnjo srečnejšo letino mu še ostaja.

Kod in kedaj bode toča bila, tega ne pove nobena pratika, za to nimamo nobenih znamenj, nobenih pravil; poljski pridelki so vsako uro v nevarnosti, da jih uima ne uniči. Ta bojazen tare kmetovalca, dokler pridelkov ne pospravi pod streho. Previdni kmetovalci po drugih deželah se zatorej pogostoma zavarujejo zoper škodo po toči.

Pri nas ni tako, če ravno so uže veliko pisali in prigovarjali, zlasti c. kr. kmetijske družbe, uradi in korporacije. Naši ljudje se ne morejo odločiti, da bi se obilneje zavarovali proti toči. Sicer si res prihranijo stroške za primeroma le majhno premijo ter rajši pretrpe ves strah od uim. Toda napačnost svojo izprevidijo šele tedaj, ko jim je toča uže ves pridelek uničila, ter nimajo s čim plačati dače, priklade, plače hlapcem in deklam itd.

Po drugih deželah smatrajo stroške za zavarovalne premije za redno doklado k dačam ter jo radi plačujejo. Zatoraj pa jih tudi vse poletje ne tare tist strah od toče, kateri nadleguje vse druge, ki niso zavarovani.

Drugače je pri nas!

Zmerom čujemo pritožbe, kako se kmetovalcem hudo godi. Toda posamezniki ne store vkljub temu ničesar, da bi se vsaj oteli izgube, kateri bi jim bilo mogoče uiti. Navadno se izgovarjajo kmetovalci, da zlasti zaradi prevelikega uboštva ne morejo in nečejo zavarovati svojih pridelkov. Toda ravno ta izgovor ni dovolj opravičen. Premije so primeroma jako nizke, pomoč pa o nesreči znatna, da obvaruje kmetovalca še večega uboštva. Časi so res hudi za kmetovalce.

Zatoraj si pa morajo pomagati zlasti tako, kakor je najlaže. Zavarovanju proti toči je kmetstvu živa potreba.

Da prebivalstvo na kmetih to izpozna, za to naj bi skrbeli zlasti oni, kateri imajo največ vpliva in pra-

vega sočutja do njega, in katerim tudi zaupa. Sčasoma bode pridovarjanje in nasvetovanje vsekakor začelo prodirati in zmagovati.

Pouk, kako ravnati s trtami, da se obvarujejo strupene rose (peronospora viticola)*).

Peronospora viticola, po domače strupeno roso, ki se je bila junija meseca lanskega leta pokazala na Goriškem, ustavila je v njenem razvoju izredna suša meseca julija in septembra, in zato ni mogla škodovati trti in posebno ne trgatvi.***) Deževje oktobra meseca pa jo je zopet oživilo, in vsled tega niso po nekaterih krajih popolnoma dozorele trtne jagode.

C. kr. kmetijsko društvo meni, da bo marsikateri trtgojec, zapeljan po izkušnji lanskega leta, dvomil, da se to zlo leto povrne, in zato si šteje v dolžnost, prav živo priporočati vsem, naj nikar ne opuste onih pripomočkov, ki so se izponesli popolnoma izdatno proti poškodovanju po peronospori. Med temi pripomočki navajamo posebno bakreno apneno zmes, katero je pripravljati takole:

Za vsak hektoliter zmesi, kojo imamo napraviti, denemo tri kilograme bakrenega vitrijola v redko tkano cunjico ali vrečico, ki ji je treba potem z vrvco zvezati; nato vzamemo bedenj (čeber) ali drugo leseno posodo, v kateri naj bo 50 litrov vode, na robu pa zabit, žrebelj na katerega obesimo za vrvco omenjeno vrečico, tako da bo samo do srede pod vodo. V 12 urah se raztopi ves vitrijol; zato zadostuje, da opravimo to delo zvečer, da bo vitrijolova raztopnina o pravem času napravljena. Zmehčajmo $1\frac{1}{2}$ kilogram živega apna ali pa $3\frac{3}{4}$ kilogr. enako $2\frac{1}{2}$ litra ugašenega apna v drugih 50 litrih vode. Tako narejeni belež (apneno tekočino) vlijemo skozi sito, ki naj bo za spoznanje gostejše od luknjic pri žveplalnici, v vitrijolovo raztopnino; to pa mešamo s palico tako dolgo, dokler postane vsa zmes enako-barvena.

Če smo rabili čist vitrijol in dobro apno in če smo tako ravnali, kakor je tu popisano, mora zmes imeti svetlo višnjava barvo, in kadar se za nekoliko časa poleže, bode tekočina nad njo popolnoma brez barve.

Če pa ni taka, ampak če je bolj ali manj višnjava, to je znamenje, da ni bilo zadosti apna, in trebalo ga bo dodejati, drugače bi utegnili smes zelenim delom trte škodovati, in to zaradi tega, ker bi bilo v njej še precej nerazkrojenega bakrenega vitrijola. Da se ognemo

te neprilичnosti, najbolje je, če stehtamo vselej živo ali ugašeno apno. Kadar rabimo, kakor po navadi, ugašeno, pojde nam delo bolj izpod rok, če je zmerimo, nego če je stehtamo. V ta namen vzemimo cilindrsko posodo od belega kositra v premeru in znotranji visokosti 147 milimetrov ali pa kubično lesno škrinjico, koje strani pojo ermi 136 milimetrov. Če ravnamo tako, ognemo se tudi preobilo apna v bakreno-apneni zmesi, katera bi nekoliko časa zavirala učinek bakra.

Razume se samo po sebi, da moramo dobro premešati zmes vsakokrat, kadar jo vzamemo nekoliko, da napolnimo škropilnico.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

80.

Vestfalski kmet.

Vestfalska je kos Nemške. V tem kraju so se obdržali še dovolj čisto stari nemški običaji; vestfalski kmet namreč ne zapelje rad v nove kolovoze. Ves severni kos Vestfalske je raven, leža vasi toraj ni in ne more biti malerična. Tudi se vasi ne držé vkup, pojedini domovi so daleč razmetani. Tako je bilo uže za Tacita in je ostalo do današnjega dne. Vsak kmet živi sam zase na obširnem posestvu.

Stopimo na vestfalski dom in oglejmo si ga. Hiša stoji ondi, kjer nehajo njive ter je svet uže bolj napet. Do najbližnjega soseda imajo četrto ure. Vsa zemlja leži vkup: njive, travniki, pašniki in gozd. Hiša in gospodarska poslopja so nekaki na sredi. To je jako pametno in tudi koristno. Ako posestvo ni razmetano, koliko manj potov se naredi, in koliko manj tožb ima kmet zastran meja. Od hiše navzdol leže njive, po katerih se ziblje visoka rž. Polje je večinoma zarobljeno z visokimi jeseni ali grčavimi brestmi, ki stoje ob obeh straneh grabna. Taka izkopana in živa meja je najboljša, več je vredna kot naši mejniki z vsemi mapami. Tako je bilo od nekdanj, in tega se drži kmet tudi dandanes. Vestfalski kmet stare korenine mnogo drži do tega, da ima lepo urejeno posestvo, takošno hoče izročiti sinu, kakoršno je prejel od očeta. Zato je pri meji sila natančen in strog. Bog ne daj, da bi mu kdo v škodo hodil. Prav zato se trdovratno upira železnici, dokler more ti odbija, da ne bi šla po njegovem svetu. Škoda mu je zemlje, ki jo železnica sné, pa tudi posestvo mu raztrga, kar mu ni po volji. Kdor slabo gospodari in posestvo zadolži, da mora nekoliko kosov odprodati, njega prezira vsa vas, to je največa sramota, ki si jo more kmet na glavo nakopati. Leti nakupljeni kosovi se ne pripišejo gruntu, sami zase so pri hiši, kot nameček. Od grunta se ne sme nič oddati, k gruntu nič pridejati. Grunt bodi nedotakljiv.

*) Ta pouk je posnet iz goriškega „Gosp. Lista“, spisal pa ga je po naročilu c. kr. kmet. društva goriškega poročevalec posebnega odseka za studije o peronospori, gosp. Tomaž Frühauf, pristav na c. kr. poskušališči za svilarstvo in vinarstvo v Gorici.

**) Tako je bilo tudi v Vipavski dolini. Bati se je, da se začne strupena rosa širiti tudi po Dolenjskem. Ker se je nže pričela kazati, zato objavljamo ta pouk.